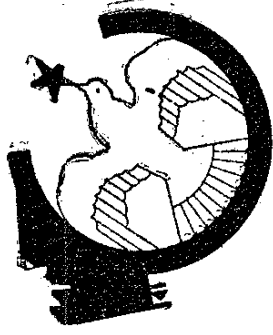

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalımı!*

Nietzsche

Cilt.VI.15, Teşrinievel, 1929. Sayı: 141

Müşahade:

Yüksek tahsil meselesi

İstanbul Darülfünununun, Mühendis mektebinin eyileştirilmesinden bahsedildiği, Ankara Tıp mektebi ve Politeknik açılmak istenildiği şu sırada yüksek tahsil meselesini bütün açıklığı ile ortaya koymak, bu meselede yapılan tecrübelerin verdiği neticeleri tebarüz ettirmek lâzım gelir. Şurası muhakkaktır ki yüksek tahsil müesseselerimiz hakkında umumiyetle bir memnuniyetsizlik vardır. Bu memnuniyetsizliğin mühim bir kısmı tetkiksizliğe müstenit olsa bile bir kısmında haklı noktalar bulunmak icap eder.

Diğer cihetten yüksek tahsil müesseseleri hakkındaki memnuniyetsizliği bir veya iki müessese üzerine teksif ettirmek de doğru değildir. İstanbul darülfünununun şu veya bu şubesi tedris cephesinden ne gibi nakisaları havi ise sarahatla itiraf etmelidir. ki idareten büsbütün ayrı bir müessese olan Mühendis Mektebinin de hemen hemen buna yakın eksikliği vardır. Hatta büsbütün yeni bir müessese olan Ankara Hukuk mektebi her türlü şekli ile İstanbul Hukuk Fakültesi'nden kopmuş bir parçadan başka

bir şey değildir. İstanbul Hukuk Fakültesine karşı yapılacak şikâyetlerden bir kısmı Ankara Hukuk mektebi için de aynen söylenebilir. Bu vak'alar şu noktaların tespiti için kâfidir:

1 — Yüksek mektepler istediğimiz gibi inkşaf yolunda değildir ve seri bir surette tekâmül edecek halde bulunmuyorlar.

2 — yeni yaptığımız yüksek müesseselerde eskisinden farklı olmuyor.

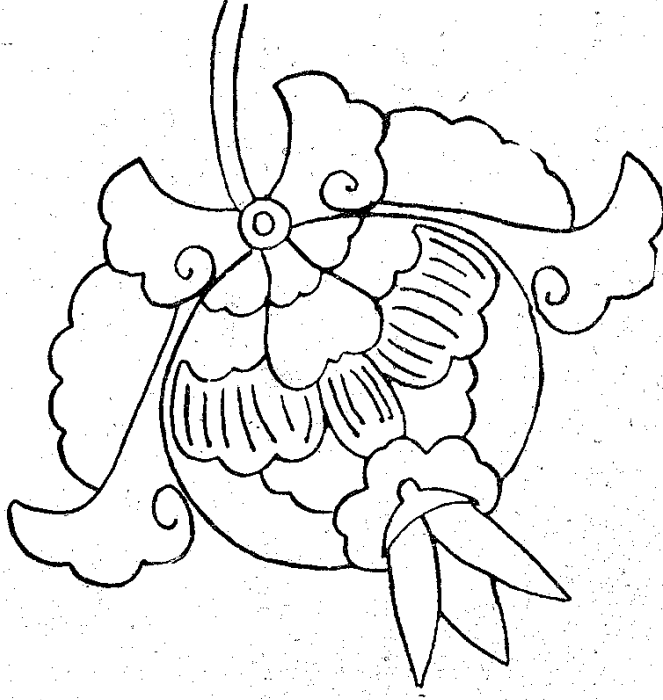
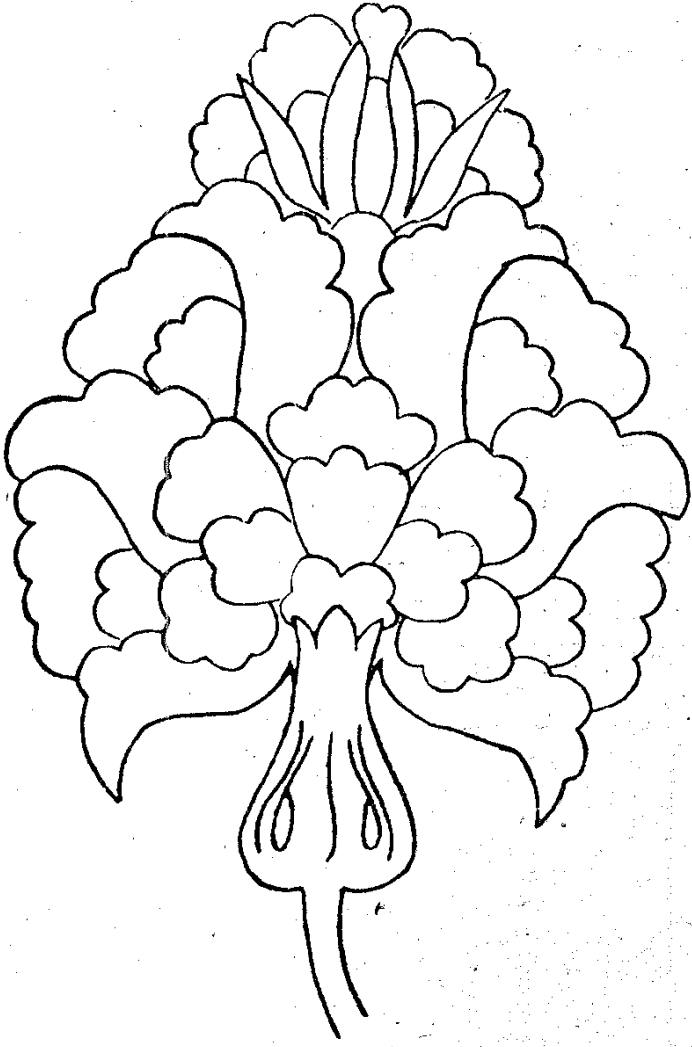
Bu ikinci nokta bize gösteriyor ki yüksek müesseseleri eyileştirmenin ne demek olduğunu, eski müesseseleri aksak yörüten sebebin nelerden ibaret bulunduğunu eyice düşünmeksizin ve bu sebepleri kaldırarak tetbirleri almaksızın yeni müesseseler açtığımız halde bunlar eskisinden farklı olmayacaktır.

Bizde yüksek tahsil müesseselerinden ilk şikâyet, tedris cephesinden geliyor: Müderris ve muallimlerin vakitlerini müesseseye hasretmemelerinden, talebesini istifade ettirmek için lâzım gelen gayreti göstermediklerinden, hatta bir kıs-

mının ehliyetsizliğinden bile açık veya gizli bahasolunmaktadır. Ehliyet meselesinde benim kanaatım şudur: Bu günkü şerait altında bu müesseselerin daha kuvvetli uzuvlardan teşkiline ihtimal yoktur. Mücerret olarak şu zat yerine bu zatı her hangi bir kürsü veya ders için düşünebilirsiniz. Fakat düşündüğümüz zatın eski muallimden daha ehliyetli olduğu ne ile malûmdur?

Bugünkü müderris ve muallimler haricinde yazdıkları eserleriyle ehliyetleri gün gibi aşikâr zatlar yoktur ki kolaylıkla bunları kürsiye davet edebilesiniz. Böyle bir iki zat bulunduğunu farzetseniz bile onlar halen öyle mevkidedirler ki yerlerini müderris ve muallimliğin mütevazı maaşı için bırakmazlar.

Mevcut müderris ve muallimlerden kabil olan istifadeyi temin için her ne bahasına olursa olsun onların harıçtedeki meşgalelerini azaltmak icap eder. Bir kısım müderris ve muallimler vardır ki onlar ilim adamı olmaktan ziyade birer iş adamı haline gelmişlerdir. Bu gibilerin tedrisatından istifade lâzım ise saat başına ücret

San'at bahisleri :**Ankarada eski Türk evleri**

Evlerde çiçek tezyinatı
misafir odalarının yanlarında
yapılmıştır.

Anadolunun muhtelif şehirlerinde gördüğümüz eski Türk evlerinin ilk nazarı dikkati celp eden hususiyeti o memleketin kendisine mahsus yerli üslubile orada yaşamış olan halkın bedîi zevkidir. Bu çeşit evler en klâsik ve müttekâmil şeklini İstanbul'da ve Bursa'da yaşamıştır. Halbuki Ankaradaki ikamete mahsus binalarda ayrılan bir mimari ve birde tezyinat tarzı vardır.

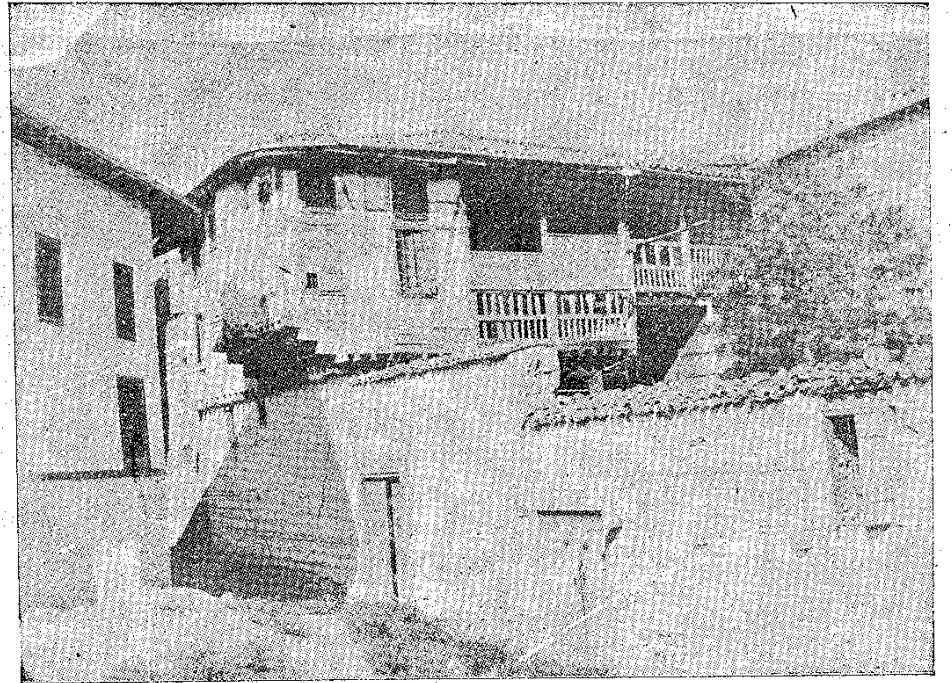
Evlerin iskeleti ahşaptır. Direklerin araları taş kadar sert ve mukavim olan kerpiç ve ensiz tuğlalarla örülmüştür. Saçaklar ekseriyetle dar yapılmış olup bazı evlerin köşelerinde de bir uçları içerideki bölmelere bağlı kalın ve ahşap kirişlerin üstüne binmesile vücuda gelen ve yine saçakları ahşap sütunların üzerine istinat ettirilen hayatlar görünür. Bu hayatlar umumiyetle

Misafir odaları çok süslüdür. Bu odalarda alçıdan güzel ocaklar vardır. Ocaklar bazı evlerde binanın sathından dışarıya çıkıntılıdır. Sokaktan bakıldığında zaman cumba gibi görünür. Başta misafir odaları olmak üzere tavanlar, dolap kapıları, höcüreler, bölmelerle kapılar gayet müzeyyen ve nakışlıdır. Bu odaların saçakları

altına lâle gibi çiçek ve eşkâli hendesiye-den yapılmış alçı pencereler, aynı zamanda hayatlarında süslemeğe yaramıştır. Alt kısımdaki pen-

cereler, umumiyetle ahşap olup demir taklidi tahtadan parmaklıkları vardır. Rüzgârlı ve karlı havalarda odalara soğuk tesir etmemesi için tah tadan yapılmış demir çengelleri havi kapaklar konulmuştur.

Eski Ankara evleri ekseriyetle iki katlıdır. İkinci kata harici bir merdivenle çıkılır. Ve bu merdiven hayatın başında nehayet bulur. En zengin kısmı diğer Türk şehirlerinde olduğu gibi üst kat teşkil eder. Bu kat, alt katın şakuli seviyesi haricine doğru çıkıntılıdır. Çıkıntılar ekseriya dar sokaklarda karşılıklı olan iki evin saçaklarıyla birleşir. Çıkıntıların faidesi, yukarıki katların mesahai sathiyelerini büyütmek, alt katı yağmurdan ve tesirâtı havaiyeden mu-

Eski bir Ankara evi

hafaza etmek ve her iki sokak başını görmek içindir.

Odaların hepsinde Pençerelerin boyunca bir sedir vardır. Sedirlerin irtifa ve genişlikleri muhtelif olup üzerleri halılarla örtülüdür. Bazı evlerin odalarına kapıdan girilince odanın döşemesinden on, on beş santim alçaklığında bir mahâl görülür ki burası pabuç çıkarılacak yeridir. Oda kapısının karşısındaki köşede parmaklıkla hususî bir yer ayrılmıştır ki, burası odanın döşemesinden yirmi, otuz santim kadar yükseklikte olup (Kızlar sekisi) tabir olunmaktadır. Kızlar sekisi kış geceleri sıra gezen yaşlı kadınlarla gelen genç kızların ayrı oturmaları için yapılmıştır.

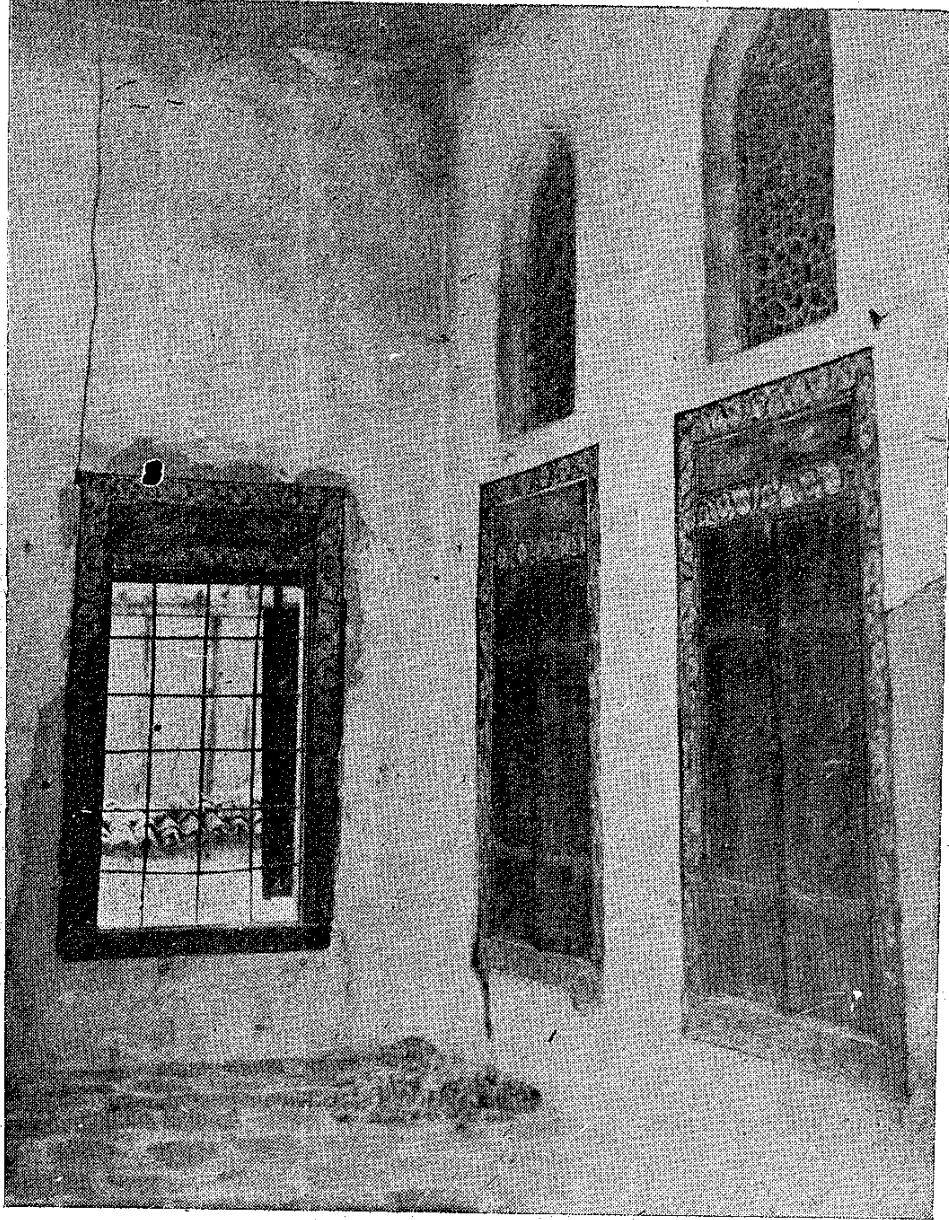
Zemin katı hizmetçilere hasredilmiş ve umumiyetle büyük evlerin alt kısımlarına avlu mahiyetinde geniş bir taşlık ve bu taşlığın etrafında ahır ve samanlık yapılmıştır.

Evlerin nakışlarında en ziyade karanfil, boru, ve yıldız çiçeği görülür.

Lâle, nar çiçeği, mine ve gül, diğer çiçeklere nispeten az kullanılmıştır. Buna mukabil Ankaradaki nakkaşlar lâlenin envanını çizmişlerdir. [Ankarada gördüğümüz lâle tezyinatı, lâle merakının yalnız İstanbulda değil

Ankaradada aynı derecede rağbet bulunduğunu gösterir.

Nakışlarda hakim olan renk, koyu yeşil, toprak sarısı, kire-

Eski bir evin içi

midir ve kırmızıdır. Yeşil ekseriyetle zemin rengi vazifesini görmüştür. Tezyinatta Anadolu halkının ruhunu okşayan renkler intihap edilmiştir. Nakışlar-

nakışları Rokoko olarak yapılmış ve bazen de Rokoko, Türk tezyinatı ile karıştırılarak bundan melez bir tezyinat vücuda getirilmiştir. Ankaradaki Rokoko tezyinatı hem fakir hemde fazla karışıktır. Bu usul Ankarada birinci Mahmuttan ikinci Mahmut zamanına kadar devam etmiştir. Gezdiğimiz evlerdeki nakışların çoğu gaz ve kandil yağından çıkan islerle siyahlaşmış, hatta bir kısım eserlerin çizgileri bile fark edilmeyecek bir hale gelmiştir. Böyle olduğu halde gördüğümüz nakışların içinde hâla renklerinin temizliğini muhafaza edenleride yok değildir.

Bazı evlerde Türkçe, Acemce, Arapça beyitler görülür. Bu beyitler başlıca, pençerelerin,

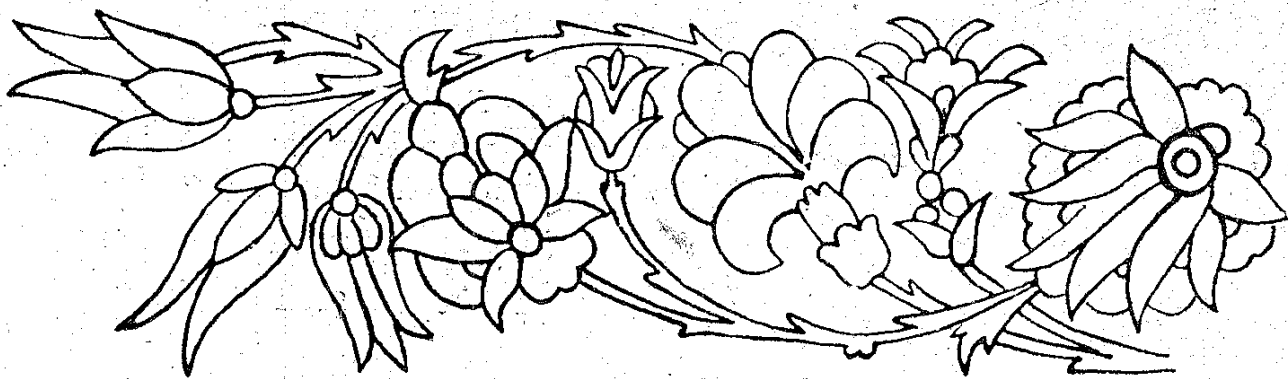
oda kapılarının, tavanların ve duvarların etrafını çeviren lâtaların üzerlerini süsler.

Eski Türk evlerinin en sanatkarane kısmı tavanlarıdır.

Halk içinden yetişen Türk sanatkarları en yüksek bilgilerle kudretlerini tavanlarda göstermişlerdir. Tavanlardaki nakışlarla kabartmalı

oymalar hakiki bir zevkin mahsulüdür.

Tavan tezyinatının bir çok şekli vardır. En kıymetli tavanlar müstakillen bir göbeği taşı-

Evlerde çiçek tezyinatı

da üstübeçli, tutkallı, tutkalsız yerli boyalar kullanılmıştır. Yağlı boya (Rokoko) nun Ankaraya girmesile başlamıştır. Bazı evlerin tavan ve diğer

Kıtabiyat

Vehim ve korkunun kitabı: Erromango

İlk romanından itibaren Pierre Benoit'ın hangi eserini okudumsa, aynı tip kadına hepsinde hakim ve muzaffer bulmuştum. Bunlar pek muhtelif semalar altında yaşamakla beraber, cümlesi de harikulade güzel idiler. Ve etraflarında, bir gecelerin hatırı için de ölüme kadar gidecek bir aşık sürüsü, onların her emirlerine râm beklesirdi. Çok kudretli bir tahlil romanı olan (Madoiselle de la Ferté,) de gerçi böyle efsanevi hüsn ve cazibelerin tesirlerinden istifade edilmeyo, fakat bu romanda da kinin bir kadın ruhundaki müthiş eserleri tetkik olunuyordu. Romanları bilhassa kadınlar okudukları için, Benoit'ın kahramanlarını daima kadın intihap edip bunları da kadınlık gururunu en fazla okşayacak tarzda tahayyül ettiği iddia olundu. Lâkin bu sefer Pierre Benoit o sevilen, öldürten ve öldüren mühlik ve enfes mahlûkları değil, hatta bunların sadece seven, yalvaran ve ölen zavallı hemşirelerini de yaşatmıyor. Kitapta, kadın olarak ancak ölmüş bir kadının hayali var. Bu hayalin mütemadiyen hatırlanması da onu bir

müdet kollarında tutmuş erkekce aşının unutulmamış olmasından değil, fakat öünün kocası zannettiği bir adamın intikam alması ihtimali e roman kahramanının vehimden korkuya, korkudan cinnet ve cinnetten intihara sürüklenmesi esnasındadır.

Erromango, Pierre Benoit'ın devri âlem seyyahatında ziyaret ettiği Ost lyaya tabi, ve deniz ortasında kaybolmuş bir adadır. Dağın tepeleri, gece eri büyük ateşler yakarak şakıllar söyleyen vahşilerle meskûn. Sahilde, her birinin bir kaç cinayeti rivayet olunan bir iki Avrupalı, çifliklerinde hizmet eden renkli adamlarla yaşıyorlar. Bunlarla öteki er, vahşiler arasında, şerait ne riayet edilen bir muavele sayesinde harp olmuyor. Toprakta ve semada yarattığı bin bir renk sayesinde gündüzleri güzel sanılan Erromango, gece muazzam kefenile renkleri gizleyerek tepelerde de vahşilerin acayip konseri başlayınca insana çılgın ve yenilmez bir firar arzusu gelmektedir. Vapurların iki üç ayda bir uğra-

fon yapar. Buradaki renkler en ziyade kırmızı, yeşil, koyu ve açık mavi ile sarıdır. Duvarlardaki dolap kapaklarını süsleyen panolar da ayrıca şayanı tetkiktir.

Evlerin ekserisinde inşa edildiği seneyi gösteren tarih yoktur. İnşa tarihi ya doğrudan doğruya rakkamla veya şiirle yazılmıştır.

Tetkikatımız bize iki üç asır evvel ankarada kuvvetli bir teknikle yetişmiş bir san'atkar zümresi mevcut olduğunu göstermektedir.

Nured din İbrahim

dıkları bu adada, ziraat mühendisi Fabre belki iki sene geçirecek, rutubetli iklimde koyun yetiştirmek hususundaki teşebbüsü ü muvaffakiyete isal etmeden ayrılmayacaktır. Fabre, Fransadan

Ostralyaya gelip yerleşmiş ve evlenmiş bir adamın oğludur; otuz üç senelik hayatı büyük bir gayret içinde geçmiştir, ve Sidney'deki pek mühim bir şirketin nüfuzu bir uzvu olmuştur. Erromango adasına tâ Fransadan getirdiği koyunlar bu yeni iklimde ürerse, ratip yerlerde de koyun yetiştirmek imkânı sabit olacak, ve muazzam servetini zaten koyunculuğa medyun bulunan büyük ada için yeni ve çok parlak bir devir açılacaktır. Bunun teminine hizmet şerefini her kestir kısıkanan genç adam, Sidney şehrindeki müreffeh hayatını feda etmiş, Erromangoya yapılmış gelmiştir. İlk günleri tamamen vak'asız, yerleşmek ve çalışmaya hazırlanmakla geçer.

Bu müddet içinde, Fabre adada yaşayan bir başka Avrupalıyı ziyaret etmek ister, ve onun arazisine gince, evvela bir mezar taşı ile karşılaşır. Ailesi Jeffries olan bu komşunun vaktile bir düşmanını öldürmekte tereddüt etmemiş olduğu, ve başkaları ile münasebetten hiç hoş anmadığı, Fabre'a ilk günden söylenmişti. On sene evvel Karıon'un Erromanyoda ölümlerini defn edildiği de haber verilmiş olduğuna göre, mezar taşı bu kadına ait olsa gerektir. Bir az daha ilerde Jeffries görünecek, ve hiç kimse ile ihtilâl arzusunda bulunmadığını o kadar kat'i

yanıdır. Göbekler tavanların ortalarında olup muhtelif kalıncıktalarla kabartmalıdır. Göbeği teşkil eden çubuklar gayet itina ile kesilerek çivilenmiştir. Bazı odaların tavan kenarları ahşap istalâktit taktığı ve altın yaldızlıdır.

Altın yaldız, büyük konak tavanlarının sair aksamında da kullanılmıştır. Tavani bir ağ gibi ören ince ve renkli çıtalar muhelif şekilde yapılmıştır. Üzerlerinde güzel renklerle işlenmiş çiçek tezyinatı vardır. Ayrıca bir renkle boyalı olan esas zemin diğer tezyinata güzel bir